

Ванда Матюшенко

Бібліотечно-інформаційне забезпечення спеціалістів-медиків

Державній науковій медичній бібліотеці України виповнилося 65 років. Ця подія стала приводом для підбиття підсумків діяльності, аналізу досягнень, позитивних набутків і досвіду, нагромаджених за роки існування книгозбірні.

Здобуття Україною незалежності спонукає працівників ДНМБ переглянути й переосмислити пройдений установою шлях, зосередити свої зусилля на відновленні того, що притаманне будь-якому цивілізованому суспільству - відродженні власної історії, в даному разі історії української медицини, історії української медичної книги, поверненні із забуття імен вітчизняних медиків, створення медичної україніки. Робляться поки що перші спроби, які даються не так і просто.

Наукові медичні бібліотеки не оминули загальні бібліотечні проблеми, таможенна безпорадність. ДНМБ шукає свій шлях виходу зі складного становища. Налагоджено творчі контакти з такими потужними науковими зарубіжними видавництвами, як «Springer» (Німеччина), «Каргер» (Швейцарія) та інші, накреслено програму наукового співробітництва з КДІК, НПБ, НБУВ, Книжковою палатою, з медичними установами. Все це, безперечно, принесе користь справі охорони здоров'я населення України.

Як головна установа з питань бібліотечно-інформаційного забезпечення спеціалістів галузі ДНМБ зробила значний внесок у збирання, зберігання та використання медико-біологічного документального фонду, розвиток мережі медичних бібліотек України.

Зібрано 1,4 млн. документів з медицини й охорони здоров'я, починаючи з XVI ст. до сьогодення, створено безцінний довідково-пошуковий апарат (основа для релевантного й оперативного обслуговування користувачів), базу даних (БД) з вивчення історії медицини, з розробок наукових медичних фармацевтичних проблем, організації охорони здоров'я населення.

З 1994 р. запроваджено нову систему індексації документів по MeSH, що дало можливість оперативно замовляти електронним зв'язком найновішу інформацію з Національної медичної бібліотеки США та повною мірою використовувати 21 БД на магнітних дисках «Медлайн» і «Російська медицина».

Бібліотека за допомогою Міністерства охорони здоров'я (МОЗ), різних інших організацій зуміла зберегти весь репертуар періодичних видань, що виходять у країнах СНД. Значно збільшилося надходження видань із зарубіжжя завдяки американо-українській фундації «Сейбер-Світло», канадській програмі «Освіта», німецькому науковому видавництву «Springer», швейцарському - «Каргер», медикам українського походження з Австралії, Канади, США та ін.

Оптимально підібрані й систематизовані фонди стали основою бібліотечно-бібліографічного та інформаційного забезпечення спеціалістів галузі. Активізації

використання документних фондів сприяють такі видання, як: «Нові книги, що надійшли до республіканського ДІФ», «Зведений каталог вітчизняних книг з медицини та біології, що надійшли в республіканський ДІФ МОЗ України», серія анотованих покажчиків на допомогу практичному лікарю із 32 спеціальностей. В останні роки вони відображають також іноземні видання та нормативно-технічну документацію.

У організаторів охорони здоров'я користуються попитом анотовані списки нової літератури «Управління фінансування та планування в охороні здоров'я», «Організація амбулаторно-поліклінічної допомоги», «Госпрозрахунок. Страхова медицина», «Сімейний лікар», «Охорона здоров'я матері і дитини», «Організація роботи санітарно-епідеміологічної служби. Гігієна навколишнього середовища», «СНІД», «Медицина катастроф» тощо.

Протягом багатьох років бібліотека співробітничала з профільними НДІ, з Товариством істориків медицини. Творчі контакти завершуються виданням капітальних бібліографій з історії розвитку медичної науки й охорони здоров'я окремих регіонів України, публікаціями матеріалів про видатних діячів науки й організаторів охорони здоров'я. Це не тільки довідники, а й своєрідні огляди культурного життя, наукових здобутків України в галузі медицини й охорони здоров'я.

Бібліотека була учасницею «Общесоюзного сводного каталога зарубіжних книг», «Общесоюзного сводного каталога отечественных малотиражных изданий», «Общесоюзного сводного каталога зарубіжних периодических изданий», «Сводного плана библиографической работы медицинских библиотек СССР» та ін. Нині

ДНМБ видає «Зведений покажчик іноземних періодичних видань, що надійшли у фонди медичних бібліотек України», та «Періодичні видання, передплачені на 199... рік».

З кінця 1994 р. медичні працівники мають можливість знайомитися з новими надходженнями до бібліотеки на сторінках нових часописів - «Медицина України» та «Журнал практического врача».

Розв'язанню проблеми оптимального перерозподілу книжкового фонду сприяє «Покажчик республіканського обмінного фонду МОЗ України», учасниками якого є майже всі обласні, науково-медичні бібліотеки, бібліотеки медичних закладів та НДІ.

Бібліотека спільно зі Всесоюзною книжковою палатою, ДЦНМБ, ХДНМБ брала участь у централізованому розписі джерел медичної інформації (особливо наукових збірників, матеріалів наукових конференцій, семінарів), картки якої одержували 200 медичних бібліотек і використовували у створенні довідкового апарату, обслуговуванні абонентів.

Це дало позитивні наслідки. Так, нині фондами ДНМБ користуються понад 40 тис. абонентів, у т. ч. 1700 колективних (НДІ, лабораторії, управління охорони здоров'я, підприємства, що виготовляють медичне обладнання й фармацевтичну продукцію, бібліотеки різних систем і відомств, яким щорічно видається 1,5 млн. примірників).

У вирішенні основних завдань, що стоять перед медичними бібліотеками України, особливу роль відіграла активізація науково-дослідної, організаційно-методичної роботи.

У рамках вивчення й оптимізації бібліотечних ресурсів було досліджено теми «Стан та перспективи розвитку фондів РНМБ», «Динаміка формування та використання фондів ОНМБ», висновки та рекомендації яких дали змогу визначити якісні й кількісні параметри фондів бібліотек цих рівнів, науково обґрунтувати оптимальні обсяги фондів ОНМБ залежно від кількості спеціалістів, зайнятих у системі охорони здоров'я області, розробити конкретні організаційні заходи упорядкування процесів комплектування, збільшивши репертуар нових надходжень за рахунок зменшення екземплярності, а також перерозподілити застарілу та непрофільну літературу.

З метою відповідності фондів завданням наукового та навчального процесів медичних вузів проведено дослідження «Роль фондів бібліотеки медінституту у виховній, науковій та навчальній роботі вузу». Головним чином вивчалися фонди підручників. Було визначено 500 їх найменувань. Це можна вважати за модель навчального фонду медичної літератури.

Вивчення довідково-бібліографічних джерел інформації виявило диспропорції в бібліографічному забезпеченні окремих розділів медицини НМБ, а також дало можливість за результатами дослідження підготувати «Перелік довідкових та бібліографічних видань, рекомендованих до включення у фонди бібліотек лікувально-профілактичних закладів».

Розширюється тематична спрямованість наукових досліджень. Особливої актуальності набуло вивчення історичної спадщини України, створюється медична україніка, а найближчим часом буде підготовлена перша частина біобібліографічного словника «Видатні вітчизняні медики», який охоплюватиме період XVI-XVIII ст. і включатиме близько 100 імен. Поряд зі знаними медиками будуть подані відомості про діячів

медицини, чиї імена несправедливо забуті.

Бібліотекою підготовлено 135 документів. Це накази і вказівки МОЗ, інформаційні листи й оглядові довідки про роботу мережі медичних бібліотек усіх рівнів, методичні матеріали про організацію шкіл передового досвіду, роботу з суспільно-політичною літературою, методику збирання фонду медичної україніки тощо. Поширенню досвіду кращих НМБ сприяли три республіканські школи передового досвіду, створені з ініціативи бібліотек: Рівненська - з інформаційного забезпечення спеціалістів абонентів, Івано-Франківська - з організації науково-методичної роботи, Кіровоградська - з комплектування книжкових фондів.

Досвід роботи ДНМБ, бібліотек мережі вивчався НМБ Білорусі, Молдови, Грузії, Азербайджану, країн Прибалтики, Середньої Азії, Вірменії, обласними бібліотеками Російської Федерації. До нас приїжджали керівники бібліотечної служби Всесвітньої організації охорони здоров'я, Національної медичної бібліотеки США, МОЗ Монголії, бібліотекарі Польщі, Німеччини, Болгарії, медики Австралії, Канади, США та ін.

ДНМБ і в подальшій своїй діяльності вдосконалюватиме організацію єдиного спеціалізованого документного фонду, максимально повно та оперативно задовольнятиме запити користувачів, активно залучатиме ресурси медичних бібліотек України та створюватиме доступ до фондів наукових бібліотек інших країн, взаємодіятиме з органами науково-медичної інформації та іншими інформаційними установами, творчо співпрацюватиме в наукових дослідженнях з питань бібліотеко-, бібліографознавства, інформатики, історії медичної книги з КДІК, НПБ України, НБУВ, Книжковою палатою, з медичними товариствами та іншими організаціями й установами.

МАЙСТРИ ХУДОЖНЬОГО ОФОРМЛЕННЯ КНИГИ

Виповнилося 100 років від дня народження визначного українського художника, графіка, ілюстратора книжок Василя Касіяна.

Ілюстрація до роману О. Іваненко «Тарасові шляхи». 1961.